

El campanar de Sant Pere: un instrument musical

Diverses vegades hem ascendit al campanar de Sant Pere, una magnífica obra arquitectònica, degudament restaurada de manera exemplar... i incompleta.

Els treballs de recuperació de l'escala, els paraments restaurats, les sales netes, i el remat renovat, han permès de recuperar un dels campanars més magnífics de tot el país. Però...

Els nostres dubtes no tenen res a veure amb els excel·lents treballs de rehabilitació arquitectònica de l'edifici, que serien suficients si un campanar fóra, tan sols, un immoble, amb tota la càrrega simbòlica que es vulgui, que representa un barri, una ciutat, un paisatge construït.

Els campanars, però, eren sobre tot instruments musicals, al servei d'una comunitat, que no sols expressava la seva imatge pública a través d'un edifici, si no que utilitzava aquest edifici per a transmetre, de manera musical i compartida, tota una sèrie de missatges per construir el temps i l'espai socials.

Els antics ho tenien molt clar: el campanar, com espai sonor i simbòlic, distribuïa els seus elements sonors en diversos nivells, associats a l'ús dels objectes. En la part central, les campanes, que no sols tenien un contingut litúrgic, sinó comunitari, construït a través dels seus tocs, associats al cicle litúrgic, és a dir al temps natural marcat pel sol en el seu esdevenir diari i anual. I, més dalt, les campanes del rellotge, ubicades en altre lloc, perquè pertanyien a un temps artificial, regular, independent de la jornada o de l'any, sempre igual i sempre distint.

El campanar de Reus comptava amb quatre campanes litúrgiques, ben antigues, ubicades en una sala construïda, de manera acústica, per tal de sonar més i més lluny. Curiosament les finestres que tapaven aquesta sala, i que varen romandre fins als setanta, no amagaven les campanes. Pel contrari, construïen una enorme caixa de ressonància, per que el seu so s'escampés per Reus i més enllà. Aquestes quatre campanes, amb noms tan suggeridors com la Campana de Jesús: la Campana de Sant Pau, la Francesa o la del treball; la Campana de Sant Jaume o la de Sant Pere, (substituïda aquesta per la de Sant Joan en 1925) foren destruïdes en la Guerra Civil i substituïdes després per altres dues, anomenades la Campana de Sant Pau o la del Treball, i la Misericòrdia.

Mentre hi hagueren campaners, és a dir mentre les campanes eren repicades i brandades a mans, aquests varen mantenir les finestres de la sala, que recollien i escampaven el so de manera més dolça i potent. Però, amb una mal entesa modernització, els vells jous de fusta foren substituïts per altres de ferro, malsonants, i la manera catalana de brandar les campanes fou substituïda pel volteig a la valenciana, introduït, sense malícia, per una empresa que no ho sabia fer d'una altra manera. Dues campanes mecàniques, amb les finestres desaparegudes, contribuïren a l'oblit de maneres locals multi seculars de construir el temps sonor comunitari.

La confusió, ara, és encara major: durant la darrera restauració arquitectònica, desaparegudes les finestres de fusta, es va decidir que les campanes de baix ni voltaren ni brandaren, i quedaren fixades, com si foren mortes. Amb una major contradicció, absolutament contrària a l'esperit original; aquestes campanes, que abans construïen el temps natural, adaptat a la jornada, ara toquen els quarts, mentre que l'antiga campana dels Quarts, ubicada més dalt, queda muda, i relegada al paper d'anunci dels Gegants...

Si, el campanar compta amb dues campanes més, ubicades en la part alta, i que de sempre tenien un paper propi: tocar el pas del temps del rellotge, aquell que no tenia més valor que transmetre la imatge d'un municipi potent i viu.

En mala hora l'antiga campana dels Quarts fou refosa i reemplaçada per una mala còpia, mal feta, i de dubtosa sonoritat. Al menys podien haver conservat, per al museu, aquesta campana de Sant Bernat, dels Quarts o dels Gegants, indubtablement municipal, feta per Josep POMEROL, un antic fonedor de Reus en 1819, i que era la més antiga del campanar... Queda al menys la Petra Clàudia, mítica campana horària, fosa per un altre POMEROL, ara Ramon, a Reus, en 1881, i que tenia, com la dels Quarts històrica, la peculiaritat de poder ser també brandada per a les festes majors, tècnica a penes utilitzada per a les campanes horàries.

Estem treballant en un projecte ambiciós, que permeti recuperar aquesta sonoritat original, i aquests usos antics de les campanes, cadascuna amb el seu paper, recuperant la sonoritat històrica, les tècniques i els tocs, i dotant al conjunt d'uns mecanismes, controlats per ordinadors, que reproduïrien els tocs tradicionals sense impedir els tocs manuals.

Val la pena de recuperar la veu històrica del magnífic campanar de Sant Pere, ja rehabilitat des d'un punt de vista arquitectònic. Un dels campanars millor documentats, en aquells aspectes sonors, musicals i comunicatius, ara lamentablement poc valorats. I que pot tornar a ser l'instrument musical més antic, més gran i més simbòlic, de tota la ciutat de Reus.

Dr. Francesc LLOP i BAYO
Antropòleg i campaner